

مارکس و انگلس

روزنامه نگاران تحلیگر

عصر و دوران خود

حمید محوی

پیش از این مقالات روزنامه نگارانه کارل مارکس و فردریش انگلس را در باب استعمار در آسیا که منتخبی از آنها را انتشارات فرانسوی (Mille et une nuits) بچاپ رسانده بود به فارسی ترجمه کردم که در هفته نامه راه توده منتشر شد. این بار از طریق منبع اصلی آن یعنی انتشارات پروگرس چاپ مسکو ۱۹۷۷ ترجمه بقیه مقالات را ادامه می دهم. عنوان کتاب «مارکس، انگلس : نوشته هایی درباره استعمار»

(Marx, Engels : Textes sur le colonialisme) است. آغاز این کتاب با یاد داشت ناشرین و سه متن برگزیده از «ایدئولوژی آلمانی» و «مانیفست حزب کمونیست» و «اولین مجله انترناسیونال» شروع می شود که از جانب انتشارات پروگرس به مناسبت این مجموعه مقالات در باب استعمار انتخاب شده است. در اینجا جهت حفظ اصالت این کتاب تمام این بخشهای آغازین در چاپ مسکو را بزبان فارسی در اختیار علاقمندان قرار می دهم.

مترجم

* * *

یاد داشت ناشرین

انتشارات پروگرس، مسکو ۱۹۷۷

مجموعه حاضر شامل بخشی از آثار کارل مارکس و فردریش انگلس است که به بررسی مسائل مختلف تاریخ استعمار اختصاص دارد. این مقالات با دقتی علمی و تحلیلی مارکسیستی دلایل اقتصادی که دولت های سرمایه داری را به تشکیل استعمارات تشویق کرد و پیوندهای ناگزیر استعمار و نظام سرمایه داری را بروشنی نشان می دهند، و در عین حال استثمار مردمان مستعمرات را توسط انگلستان، فرانسه و دیگر دولتهای سرمایه داری افشا می کند. مقالاتی که در اینجا گرد آوری شده اند بُرد عظیم تاریخی جنبش های رهایی بخش ملت های تحت ستم را نشان داده و چشم انداز سیر تحول آنها را ترسیم می کند. نخستین بخش این مجموعه که بخش عمده مقالات را تشکیل می دهد، غالباً به سالهای ۵۰ در قرن گذشته (قرن نوزدهم) باز می گردد. یعنی دورانی که جنبش های گسترده و توانای مردمی در آسیا علیه استعمارگران آغاز می شود.

در سال ۱۸۵۳ مارکس شماری از مقالاتش را درباره هند در "نیویورک دیلی تریبون"، روزنامه مترقی آمریکایی به چاپ می رساند. (New-York Daily Tribune). و نقاب از چهره ریاکاری و بربریتی بر می دارد که جزء لاینفک تمدن سرمایه داری است. مارکس در مقالات خود نشان می دهد که در تمام مراحل سیاست بریتانیا در رابطه با هند، در جهت منافع خود خواهانه طبقات حاکم انگلستان ساخت و سامان یافته بوده است. مقالات «استیلا بریتانیا در هند» (1)، «دولت هند» و چند مقاله دیگر چشم انداز هولناک ظلم و ستم و فقری را ترسیم می کند که استعمارگران بر مردم هند روا داشتند. مارکس می گوید، بدون هیچ تردیدی ژرفای رنج و آزاری که انگلیسیها به هند تحمیل کردند، هندوستان هرگز در تمام طول تاریخ به خود ندیده بود.

مارکس و انگلس سیاست استعماری فرانسه، چهره غیر انسانی استعمارگران فرانسوی و بیرحمی و سفاکی شان را در سر زمین های اشغالی افشا می کنند. در سال ۱۸۵۷ انگلس در مقاله ای تحت عنوان «الجزایر» می نویسد : «از نخستین روزی که فرانسه الجزایر را اشغال کرد تا کنون این کشور بینوا به صحنه بلاانقطاع خونریزی، چپاول و خشونت تبدیل

شد. فتح هر یک از شهرها، بزرگ و کوچک به بهای قربانی کردن بسیاری صورت پذیرفت. قبایل عرب و کیل که به اصل استقلال و آزادیشان دلبستگی دارند و نفرت از سلطه بیگانه اصلی ست برای آنان از خود زندگی ارزنده تر است، زیر تهاجمات سهمگین در هم کوبیده شدند و خانه و کاشانه شان طعم حریق شد، محصولاتشان لگد مال گردیده و بازماندگان یا از دم تیغ گذشتند و یا به فجیع ترین و هولناکترین خشونت ها سپرده شدند.»

زمانیکه در سال ۱۸۵۷، مردم هند علیه استعمارگران بریتانیایی دست به شورش زدند، مارکس و انگلس جریان مبارزات هندیان را برای آزادیشان به دقت دنبال می کردند و چندین مقاله تحلیلی از شیوه طغیان مردمی بچاپ رساندند و دلایل آنرا نشان داده و خصوصیت ملی آنرا در رابطه با « بی مهری عمومی علیه برتری بریتانیا را نزد بزرگترین ملت های آسیایی» خاطر نشان ساختند. برخی از این مقالات در همین مجموعه ارائه می شود.

مقالات متعددی به چین اختصاص یافته است. از اولین جنگ تریاک در سال ۱۸۴۲-۱۸۳۹، واحدهای نظامی بریتانیا و به همین منوال نیروهای مسلح فرانسه و اتا زونی چندین بار به چین حمله کردند تا این کشور را به زانو درآورده و آنرا به مستعمرات خود ملحق سازند. مقالات مارکس تحت عناوین « جنگ بریتانیا در چین»، « جنایات انگلیس در چین»، «تجارت تریاک» و غیره را به مناسبت دومین جنگ تریاک نوشته است که انگلیسی ها در سال ۱۸۵۶ آغاز کردند. تجار انگلیسی که به مدد تجارت نفرت انگیز تریاک ثروت اندوزی می کردند و «صنعتگران طماع انگلیسی» که در بازار وسیع چین منافع سرشاری یافته بودند، و این چنین است الیگارش کاپیتالیستی - نظامی بریتانیا بین سالهای ۱۸۴۲-۱۸۳۹ و ۱۸۵۸-۱۸۵۶ و در ۱۸۶۰ مردم صلحجو و آرام چین را به قتل می رسانند و چپاول می کنند. مارکس و انگلس در مقالاتشان نشان می دهند مقاومتی را که خلق چین علیه مهاجمین بیگانه بر پا کردند تا چه اندازه جدی بوده است. انگلس در مورد جنگ چینی ها علیه متجاوزین انگلیسی می نویسد که «این جنگ ملی و بخاطر حفظ ملت چین است.»

مقالات مارکس و انگلس در برگزیده تحلیلی عمیق از روابط اجتماعی و نظام سیاسی چین است و شامل بررسی شورش تایی- پینگ ها (tai-pings) که در سال ۱۸۵۰ آغاز شد و عبارت است از انقلاب وسیع و گسترده دهقانان علیه فئودالها و مهاجمین بیگانه. در مقاله «انقلاب در چین و در اروپا» مارکس از روابط بین جنبش انقلابی اروپا و جنبش آزادیبخش خلق های آسیا می نویسد، نظریاتی که متعاقبا توسط لنین بعنوان اصول تئوریک اتحاد طبقه کارگر در کشورهای کاپیتالیستی در مبارزه برای سوسیالیسم و توده های زحمتکش شرق استعماری و نیمه استعماری بکار برد.

منتخبی از کتاب سرمایه اثر مارکس که به مسائل و مشکلات استعمار می پردازد، در این مجموعه گنجانده شده است.

بخش آخر کتاب مرکب است از نامه ها و نوشته های پراکنده مارکس و انگلس که به بررسی شماری از مسائلی می پردازند که مرتبط است به جنبش آزادیبخش ملی خلق های استعمار شده و نیمه مستعمره.

تاریخ با صراحت کامل ارزیابی های مارکس، انگلس و لنین را در مورد فروپاشی غیر قابل اجتناب نظام استعماری تأیید کرد.

تحت شرایط فعلی، آثار مارکس و انگلس که در اینجا گردآوری شده است از اهمیت ویژه ای برخوردار است. چنین آثاری ابزار بسیار مناسبی جهت درک دلایل و ارزیابی دقیق تر حوادثی است که امروز و همچنان در جهان بوقوع می پیوندد.

در ادامه این سلسله از مقالات مارکس و انگلس، در شماره آینده راه توده ترجمه مقاله "ایدئولوژی آلمانی" را می خوانید.